Lietas arhīva Nr. A42-00594-18/5
ECLI:LV:ADRJRIT:2018:0329.A420241617.1.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2018.gada 29.martā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese A.Pāvele,

piedaloties pieteicējas /pers. A/ pārstāvei zvērinātai advokātei Ivetai Zelčai un atbildētāja pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pārstāvei Ingunai Matheusei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikuma par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2017.gada 26.maija lēmuma Nr.17/1053151 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (turpmāk arī - aģentūra) 2013.gada 11.jūlijā pieņēma lēmumus Nr.13/1597905 un Nr.13/1597922, ar kuriem konstatēta piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu pārmaksa Ls 1204,13 (1713,32 *euro)* apmērā par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 2013.gada 31.maijam un bērna invalīda kopšanas pabalsta pārmaksa Ls 3366,32 (4789,84 *euro)* apmērā par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 2013.gada 31.maijam un pieprasīta minēto pārmaksu atmaksa valsts budžetā.

[2] Nepiekrītot minētajiem lēmumiem, pieteicēja tos apstrīdēja ar 2017.gada 28.aprīļa iesniegumu.

Izskatot pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu, 2017.gada 26.maijā aģentūra pieņēma lēmumu Nr.17/1053151 (turpmāk - lēmums), ar kuru atstāts negrozīts aģentūras Starptautisko pakalpojumu nodaļas 2013.gada 11.jūlija lēmums Nr.13/1597905 un Nr.13/1597922.

Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[2.1] Valsts sociālo pabalstu likuma 20.panta pirmās daļas 2.punktā ir noteikts, ka regulāri izmaksājamo valsts sociālo pabalstu izmaksu pārtrauc, ja pabalsta saņēmējs vai bērns, par kuru tiek maksāts pabalsts, izbrauc no Latvijas Republikas uz pastāvīgu dzīvi ārvalstī. Minētā likuma 19.pants noteic, ka pabalsta saņēmējam pēc pabalsta piešķiršanas ir pienākums nekavējoties informēt iestādi par apstākļiem, kas varētu būt par pamatu pabalsta izmaksas pārtraukšanai vai pabalsta apmēra grozīšanai.

[2.2] Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr.883/2004 „Par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu" (turpmāk - Regula Nr.883/2004) 1.panta z) punkts nosaka, ka „ģimenes pabalsti" ir visi pabalsti natūrā vai naudā, kas paredzēti, lai segtu ģimenes izdevumus, izņemot I pielikumā minēto uzturēšanas maksājumu un īpašo bērna piedzimšanas un adoptēšanas pabalstu avansus.

Minētās regulas 67.pants noteic, ka ģimenes pabalstus jānodrošina tai valstij, saskaņā ar kuras tiesību aktiem persona ir apdrošināta kā algots darba ņēmējs vai pašnodarbināta persona. Tas attiecas arī uz situāciju, ja personas ģimenes locekļi dzīvo citā dalībvalstī. Regulas 11.panta 3.punkta a) apakšpunkts paredz, ka uz darba ņēmēju vai pašnodarbinātu personu attiecas tās dalībvalsts tiesību akti, kurā viņš vai viņa ir nodarbināta, savukārt saskaņā ar 11.panta 3.punkta e) apakšpunktu uz personu, kura nav nodarbināta, attiecas dzīvesvietas dalībvalsts tiesību akti.

[2.3] Regulas Nr.883/2004 68.panta 1.punkts nosaka, ka gadījumos, kad vecāki dzīvo un/vai ir nodarbināti dažādās Eiropas Savienības dalībvalstīs, atbildība par ģimenes pabalstu izmaksu ir nosakāma, piemērojot prioritātes noteikumus. Līdz ar to viena vecāka nodarbinātības gadījumā, atbildīga par pabalstu izmaksu ir šī vecāka nodarbinātības valsts, bet gadījumā, ja nodarbināti ir abi bērna vecāki, tad atbildība par ģimenes pabalstu izmaksu ir jāuzņemas tā vecāka nodarbinātības valstij, kurā dzīvo bērns. Abos augstākminētajos gadījumos otra vecāka dzīvesvietas vai nodarbinātības valstij ir pienākums pēc attiecīga pieprasījuma veikt abu iesaistīto valstu pabalstu apmēra salīdzināšanu un starpības gadījumā nodrošināt tās izmaksu.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr.987/2009, ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr.883/2004 (turpmāk - Regula Nr.987/2009) 59.pants nosaka, ja dalībvalstīs mēneša laikā mainās kompetence piešķirt ģimenes pabalstus, iestāde, kura izmaksāja ģimenes pabalstus atbilstoši tiesību aktiem, saskaņā ar kuriem pabalsti piešķirti mēneša sākumā, veic šo pabalstu izmaksu līdz noteiktā mēneša beigām. Ar nākamā mēneša pirmo datumu ģimenes pabalstu izmaksu uzsāk cita dalībvalsts.

[2.4] Pārmaksas periodā no 2010.gada 11.jūlija līdz 2013.gada 31.maijam pieteicēja nebija nodarbināta Latvijā, savukārt bērna tēvs /pers. D/ no 2010.gada 1.marta ir nodarbināts Norvēģijā. Turklāt pieteicēja kopā ar bērnu 2012.gada 1.oktobrī pārcēlās uz pastāvīgu dzīvi Norvēģijā. Tādējādi saskaņā ar Regulas Nr.883/2004 noteikumiem laika periodā no 2010.gada 11.jūlija līdz 2010.gada 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2012.gada 31.oktobrim Latvija bija sekundāri kompetentā valsts par ģimenes pabalstu izmaksu un Latvijai bija jāizmaksā starpība starp Norvēģijā izmaksāto un Latvijā izmaksājamo pabalstu apmēru, ja Latvijā paredzēto pabalstu apmērs ir lielāks.

Savukārt laika periodā pēc 2012.gada 31.oktobra, kad pieteicēja ar bērnu pārcēlās uz pastāvīgu dzīvi Norvēģijā, vienīgā kompetentā valsts pabalstu izmaksā bija Norvēģija. Ievērojot to, ka pieteicējas ģimene par minētajiem laika periodiem saņēma ģimenes pabalstus pilnā apmērā abās valstīs, ir izveidojusies pabalstu pārmaksa, kas ir atgūstama saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 27.^{1}pantu.

[3] 2017.gada 27.jūnijā Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā saņemts /pers. A/ pieteikums *(lietas 4.-15.lapa),* kurā lūgts atzīt par prettiesisku un atcelt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2017.gada 26.maija lēmumu Nr.17/1053151. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicējas pilnvarotā persona 2017.gada 22.maijā aģentūrā iesniedza Norvēģijas nodarbinātības pakalpojumu nodaļas vēstuli, kurā norādīts,

ka saskaņā ar Norvēģijas likumiem nevarēja izmaksāt bērna invalīda kopšanas pabalstu no 2010.gada jūlija un piemaksu par bērnu invalīdu, jo /pers. E/ šajā laikā neatradās Norvēģijā. Tēva darbs Norvēģijā neradīja tiesības uz bērna invalīda kopšanas pabalstu un piemaksu par bērnu invalīdu, jo bērns nedzīvoja Norvēģijā. Tādējādi ir nepamatots aģentūras secinājums, ka visā pārmaksas periodā pabalsti tika saņemti pilnā apmērā abās valstīs.

[3.2] Bērna invalīda kopšanas pabalstu un piemaksu par bērnu invalīdu laika periodā no 2010.gada 11.jūlija līdz 2012.gada 1.oktobrim bija jāizmaksā Latvijai saskaņā ar Latvijas likumiem, jo /pers. E/ šajā laikā dzīvoja Latvijā.

[3.3] Aģentūra nav ņēmusi vērā Eiropas Savienības tiesas judikatūru Padomes Regulas (EEK) Nr.1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā (turpmāk - Regula Nr.1408/71) piemērošanā, proti, ka valstij ir jāvērtē saņemto pabalstu būtība, nevis tie mehāniski jāaprēķina naudā (Lieta C-347/12 57., 58., 59.punkts).

Aģentūra nav noskaidrojusi, kādus pabalstus Norvēģija ir izmaksājusi pieteicējas vīram laikā no 2010.gada jūlija līdz 2012.gada 1.oktobrim, minētajā laika periodā Norvēģijā nav saņemts bērna invalīda kopšanas pabalsts un piemaksa par bērnu invalīdu.

Bērna invalīda kopšanas pabalsts un piemaksa par bērnu invalīdu ir speciāli bērnam invalīdam un tā aprūpei noteikti pabalsti, tādējādi tos nevar pielīdzināt jebkuram ģimenes pabalstam.

[3.4] Aģentūra nepamatoti nav piemērojusi Regulu Nr.1408/71 un Eiropas Tiesas judikatūru tās piemērošanā, bet ir atsaukusies tikai uz Regulu Nr.883/2004, kas attiecībā pret Norvēģiju ir spēkā tikai kopš 2012.gada 1.jūnija.

Tāpat nav ņemts vērā, ka Norvēģija ir atmaksājusi Latvijai daļu no pabalstu pārmaksas.

[4] 2017.gada 1.augustā Administratīvajā rajona tiesā saņemts aģentūras paskaidrojums par pieteikumu, kurā aģentūra pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz lēmumā norādītajiem argumentiem.

[5] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāve pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz pieteikumā norādītajiem argumentiem. Atbildētāja pārstāve pieteikumu neatzina, atsaucoties uz lēmumā un paskaidrojumā norādīto.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, uzklausot administratīvā procesa dalībnieku sniegtos paskaidrojumus un izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka tiesvedība daļā ir izbeidzama, bet daļā apmierināms.

[7] Tiesa konstatē, ka lietas izskatīšanas tiesā laikā, aģentūra 2018.gada 15.februārī ir pieņēmusi lēmumu Nr.18/367473 *(lietas 150.-152.lapa)*, ar kuru grozījusi aģentūras 2013.gada 11.jūlija lēmumu Nr.13/1597905 „Par pārmaksas atgūšanu" un konstatējusi pieteicējai bērna invalīda kopšanas pabalsta pārmaksu par periodu no 2012.gada 1.novembra līdz 2013.gada 31.maijam Ls 1050 apmērā (1494,01 *euro*).

No minētā lēmuma konstatējams, ka aģentūra ir atzinusi par nepamatotu iepriekš noteikto bērna invalīda kopšanas pabalsta pārmaksu par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 2010.gada 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2012.gada 31.oktobrim Ls 2316,32 apmērā (3295,83 *euro*).

Ievērojot minēto, tiesa konstatē, ka par minētā pabalsta pārmaksu minētajā laika periodā ir izbeidzies tiesiskais strīds, aģentūrai izdodot jaunu pieteicējai labvēlīgāku administratīvo aktu, tādējādi pastāv Administratīvā procesa likuma 282.panta 7.punktā minētais pamats tiesvedības izbeigšanai pieteikuma daļā par lēmuma atcelšanu daļā par konstatēto bērna invalīda kopšanas pabalsta pārmaksu par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 2010.gada 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2012.gada 31.oktobrim Ls 2316,32 apmērā (3295,83 *euro*).

[8] Pārbaudot lietas materiālus, tiesa konstatē, ka lietā nav strīda par to, ka pieteicēja ar bērnu /pers. E/ pārcēlās uz pastāvīgu dzīvi Norvēģijā 2012.gada 1.oktobrī, līdz ar to no 2012.gada 1.novembra vienīgā kompetentā iestāde ģimenes pabalstu izmaksā bija Norvēģija. Tādējādi no 2012.gada 1.novembra pieteicējai nebija tiesības Latvijā saņemt ģimenes valsts pabalstu, piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu un bērna invalīda kopšanas pabalstu ne saskaņā ar Latvijas nacionālajiem tiesību aktiem, ne Eiropas Savienības tiesību aktiem.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka pieteicējai bija konstatējama pabalstu pārmaksu par laika periodu no 2012.gada 1.novembra līdz 2013.gada maijam (ģimenes valsts pabalsta pārmaksa 56 Ls (8 Ls X 7 mēneši), piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu pārmaksa 525 Ls (75 Ls X 7 mēneši), bērna invalīda kopšanas pabalsta pārmaksa 1050 Ls (150 Ls X 7 mēneši) – kopā 1631 Ls (2320,70 *euro*).

[9] Attiecībā uz pabalstu pārmaksas konstatēšanu par laika periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 2012.gada 31.oktobrim, tiesa konstatē turpmāk minēto.

[9.1] Latvijai 2004.gada 1.maijā iestājoties Eiropas Savienībā, sociālo jautājumu koordinēšana tika veikta saskaņā ar Regulu Nr.1408/71 un regulu Nr.574/72, ar kuru nosaka īstenošanas kārtību Regulai Nr.1408/71 (turpmāk – Regula Nr.574/72).

2010.gada 1.maijā stājās spēkā jaunā 2004.gada 29.aprīlī Eiropas Parlamenta un Padomes pieņemtā Regula Nr.883/2004 un jaunā 2009.gada 16.septembrī pieņemtā Regula Nr.987/2009, kas nosaka Regulas Nr.883/2004 piemērošanas kārtību (turpmāk – Regula Nr.987/2009).

Regula Nr.883/2004 un Regula Nr. 987/2009 ir instrumenti, kas nodrošina, ka personas, pārvietojoties Eiropas Savienības teritorijā, nezaudē tiesības uz sociālo drošību. Tomēr katrai dalībvalstij ir savi nacionālie likumi un regulas tiek izmantotas, lai tos koordinētu.

Saskaņā ar Regulas Nr.883/2004 90.panta pirmās daļas c) apakšpunktu Regula Nr.1408/71 piemērojama Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstī, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalsts līdz Eiropas Ekonomikas zonas līguma maiņai.

Pamatojoties uz Eiropas Ekonomikas zonas Apvienotās komitejas 2011.gada 1.jūlija lēmumu Nr.76/2011 ar ko groza Eiropas Ekonomikas zonas līguma VI pielikumu (Sociālais nodrošinājums) un 37.protokolu, Norvēģija Regulai Nr.883/2004 ir pievienojusies tikai ar 2012.gada 1.jūnijā. Tādējādi piemērot Regulu 883/2004 aģentūrai bija pamats tikai par pārbaudāmo periodu no 2012.gada 1.jūnija.

Ievērojot minēto, pieteicēja pamatoti pieteikumā norāda, ka izvērtējot jautājumu par pabalstu pārmaksu, aģentūrai bija jāpiemēro arī Regula Nr.1408/71 un Regula Nr.574/72, kas attiecībā uz Norvēģiju bija piemērojamas līdz 2012.gada 1.jūnijam, līdz ar to konstatējams, ka lēmums nesatur pilnīgu pamatojumu.

Vienlaikus tiesa konstatē, ka Regula Nr.883/2004 aizvieto Regulu Nr.1408/71 un abu regulu viens no mērķiem ir novērst pabalstu nepamatotu pārklāšanos par vienu un to pašu periodu, turklāt minēto regulu pamatnoteikumi ir identiski, līdz ar to, Regulas Nr.1408/71 nepiemērošana pati par sevi nav pietiekama, lai atzītu lēmumu par prettiesisku.

[9.2] Tiesa konstatē, ka lietā nav strīda par to, ka laika periodā no 2010.gada 11.jūlija līdz 2010.gada 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2012.gada 31.oktobrim pieteicējas vīrs bija nodarbināts Norvēģijā, savukārt pieteicēja ar bērnu /pers. E/ dzīvoja Latvijā un nebija nodarbināta.

Saskaņā ar Regulas Nr.1408/71 73.pantu darbiniekam vai pašnodarbinātai personai, uz kuru attiecas kādas dalībvalsts tiesību akti, ir tiesības par tādiem viņa ģimenes locekļiem, kas dzīvo kādā citā dalībvalstī, uz ģimenes pabalstiem, ko paredz pirmās še minētas dalībvalsts tiesību akti, tā, it kā viņi

dzīvotu šajā valstī.

Atbilstoši Regulas Nr.1408/71 75.panta pirmajai daļai gadījumos, kas minēti 73.panta 1. un 3.punktā, ģimenes pabalstus nodrošina tās valsts kompetentā institūcija, kuras tiesību akti attiecas uz darba ņēmēju.

Regulas Nr.1408/71 76.pants noteic, ka tiesības uz ģimenes pabalstiem vai vienreizējiem ģimenes pabalstiem saskaņā ar 73. un 74.pantu tiek apturētas, ja sakarā ar brīvās profesijas darbību vai arodu ģimenes pabalsti vai vienreizējie ģimenes pabalsti ir arī maksājami saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kuras teritorijā pastāvīgi dzīvo ģimenes locekļi.

Līdzīgs regulējums ir arī Regulā Nr.883.2004, proti, Regulas Nr.883/2004 67.pants noteic, ka ģimenes pabalstus jānodrošina tai valstij, saskaņā ar kuras tiesību aktiem persona ir apdrošināta kā algots darba ņēmējs vai pašnodarbināta persona. Tas attiecas arī uz situāciju, ja personas ģimenes locekļi dzīvo citā dalībvalstī. Minētās regulas 68.panta 1.punkts nosaka, ka gadījumos, kad vecāki dzīvo un/vai ir nodarbināti dažādās Eiropas Savienības dalībvalstīs, atbildība par ģimenes pabalstu izmaksu ir nosakāma, piemērojot prioritātes noteikumus. Līdz ar to viena vecāka nodarbinātības gadījumā, atbildīga par pabalstu izmaksu ir šī vecāka nodarbinātības valsts, savukārt gadījumā, ja nodarbināti ir abi bērna vecāki, tad atbildība par pabalstu izmaksu ir jāuzņemas tā vecāka nodarbinātības valstij, kurā dzīvo bērns.

Minētā panta 2.punkts noteic, ka abos augstākminētajos gadījumos otra vecāka dzīvesvietas vai nodarbinātības valstij ir pienākums pēc attiecīga pieprasījuma veikt abu iesaistīto valstu pabalstu apmēru salīdzināšanu un starpības gadījumā nodrošināt tā izmaksu.

Regulas Nr.574/72 10.panta 1.punkta a) apakšpunkts noteic, ka tiesības uz pabalstiem vai ģimenes piemaksām, kas pienākas saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem, kuros tiesību iegūšana uz šiem pabalstiem vai piemaksām netiek pakļauta nosacījumam par apdrošināšanu, darbu vai pašnodarbinātību, tiek apturētas, ja tā paša laika posma laikā un par to pašu ģimenes locekli pienākas pabalsti vienīgi atbilstīgi citas dalībvalsts attiecīgajiem tiesību aktiem vai, piemērojot regulas 73., 74., 77. vai 78. pantu, līdz šo pabalstu summai.

Arī Regulas Nr.987/2009 58.pants paredz, ka piemērojot pamatregulas 68.panta 1.punkta b) apakšpunkta i) un ii) punktu, ja bērnu dzīvesvieta neļauj noteikt prioritāšu kārtību, katra attiecīgā dalībvalsts aprēķina pabalstu summu, ņemot vērā bērnus, kas nedzīvo tās teritorijā. Ja piemēro 68.panta 1.punkta b) apakšpunkta i) punktu, tās dalībvalsts kompetentā iestāde, kuras tiesību akti paredz lielāku pabalstu summu, piešķir visu šo summu, un otras dalībvalsts kompetentā iestāde tai atmaksā pusi no šīs summas, ievērojot apmēra ierobežojumus, kas paredzēti šīs pēdējās dalībvalsts tiesību aktos.

No minētajām normām izriet, ka persona var būt pakļauta tikai vienas dalībvalsts tiesību aktiem un uz viņu attiecas tās dalībvalsts tiesību akti, kurā persona nodarbināta (students), neraugoties uz to, kurā no dalībvalstīm persona dzīvo. Minētais attiecināms arī uz viņu ģimenes locekļiem, ja arī tie dzīvo citā dalībvalstī.

Tādējādi izskatāmajā lietā konstatējams, ka laikā, kad pieteicēja ar bērnu dzīvoja Latvijā un nebija nodarbināta, savukārt pieteicējas vīrs bija nodarbināts Norvēģijā, Latvija bija sekundāri kompetentā valsts ģimenes pabalstu izmaksā un Latvijai bija jāizmaksā pabalstu starpība gadījumā, ja Latvijā izmaksājamie pabalsti ir lielāki par Norvēģijā izmaksātajiem ģimenes pabalstiem.

[9.3] Pieteicēja nepiekrīt aģentūras lēmumā veiktajam pārmaksas aprēķinam starpības apmērā, jo uzskata, ka bija jāņem vērā, kāda veida pabalsti tika saņemti Norvēģijā un tas, ka Norvēģijā strīdus periodā netika saņemts ne bērna invalīda kopšanas pabalsts, ne piemaksa pie ģimenes pabalsta par bērnu invalīdu.

Ņemot vērā to, ka lietā vairs nepastāv strīds par pieteicējas tiesībām saņemt bērna invalīda kopšanas pabalstu Latvijā, laikā, kamēr pieteicēja ar bērnu dzīvoja Latvijā, tiesa nevērtēs apstākļus, kas saistīti ar minētā pabalsta saņemšanu.

Vienlaikus tiesa konstatē, ka pieteicēja uzskata, ka arī ģimenes valsts pabalsts un piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu ir dažādi pabalsti, proti, abus pabalstus nevar uzskatīt par ģimenes valsts pabalstiem.

[9.4] Pārbaudot lietas materiālus, tiesa konstatē, ka pieteicējas vīrs 2013.gada 15.aprīlī iesniedzis Norvēģijā pieteikumu par bērna pabalsta (barnetrygden) saņemšanu *(lietas 60.-62. un 108.- 110.lapa).*

Saskaņā ar Norvēģijas kompetentās iestādes sniegto informāciju *(lietas 69., 114.lapa),* minētais pabalsts pieteicējas vīram piešķirts 970 NOK mēnesī no 2010.gada 1.marta līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz informācijas sniegšanas brīdim (2013.gada 20.jūnijs), proti, par 3 iepriekšējiem gadiem no pabalsta pieprasīšanas dienas.

Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas 2014.gada 8.maija sprieduma lietā C-347/12 56.punktu: „Tiesa ir arī atzinusi, ka no minētās normas *(tiesas piezīme - Regulas Nr.1408.71 12.pants)* formulējuma izriet, ka pārklāšanās ir ne tikai tad, kad personai vienlaicīgi ir tiesības uz diviem dažādiem ģimenes pabalstiem, bet arī, ja tiesības uz šiem pabalstiem pastāv saistībā ar divām dažādām personām – šajā gadījumā diviem vecākiem – viena un tā paša bērna labā. Faktiski Regulas Nr.1408/71 normu, ar kurām tiek reglamentēta ģimenes pabalstu pārklāšanās, un risinājumu, kas tajās ir paredzēti pārklāšanās gadījumiem, būtība parāda, ka aplūkojamās tiesību normas mērķis ir liegt gan tiešajam ģimenes pabalsta saņēmējam, proti, darba ņēmējam, gan netiešajiem tā saņēmējiem, proti, darba ņēmēja ģimenes locekļiem, iespēju saņemt vienlaicīgi divus viena veida pabalstus (šajā ziņā skat. spriedumu *Dammer,* C-168/88, EU:C:1989:652, 10. un 12. punkts). ”.

Minētā sprieduma 61.punktā tiesa atzinusi: „Tādējādi, lai piemērotu Regulas Nr.574/72 10.panta 1.punkta b) apakšpunkta i) punktā paredzētās pārklāšanās novēršanas normas, aprēķinot starpības piemaksas, kas, iespējams, ir jāmaksā migrējošajam darba ņēmējam viņa nodarbinātības dalībvalstī, starp dažādajiem ģimenes pabalstiem, uz kādiem šim darba ņēmējam ir tiesības saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem, un tiem, ko šis darba ņēmējs vai viņa ģimenes locekļi saņem saskaņā ar dzīvesvietas dalībvalsts tiesību aktiem, ir jānošķir tie pabalsti, kas ir „viena un tā paša veida” [pabalsti] Regulas Nr.1408/71 12. panta izpratnē, ņemot vērā to priekšmetu, to mērķus, to aprēķina bāzi, piešķiršanas nosacījumus, kā arī to saņēmējus.”

Ievērojot Eiropas Savienības tiesas judikatūrā atzīto, tiesa pārbaudīs, vai strīdus laika periodā gan Latvijā, gan Norvēģijā ir saņemti viena un tā paša veida ģimenes pabalsti.

[9.5] Tiesa konstatē, ka atbilstoši vietnē http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Norway_lv.pdf norādītajai informācijai Norvēģijā par bērnu paredzēts izmaksāt bērnu naudu (barnetrygden) 907 NOK mēnesī, tās mērķis ir palīdzēt vecākiem segt izmaksas par bērna audzināšanu. Minētā pabalsta izmaksa tai skaitā ir paredzēta vecākam, kurš ir nodarbināts Norvēģijā.

Latvijā līdzvērtīgs pabalsts minētajam ir ģimenes valsts pabalsts (strīda periodā Ls 8 mēnesī par pirmo bērnu) un piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu (strīda periodā Ls 75 mēnesī). Ģimenes pabalsta un piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu mērķis ir nodrošināt pastāvīgu atbalstu ģimenēm, kurās aug bērni, tai skaitā bērns ar īpašām vajadzībām.

Tas, ka piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta ir uzskatāma par ģimenes pabalstu ir atzīts arī administratīvo tiesu judikatūrā (sk. *Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017.gada 19.decembra spriedumu lietā SKA-811/17*), tāpat atzīts, ka minētie pabalsti ir uzskatāmi par „ģimenes pabalstiem” Regulas Nr.883/2004 izpratnē.

Gan Norvēģijas bērnu naudas pabalstam, gan Latvijas ģimenes valsts pabalstam un piemaksai pie ģimenes valsts pabalsta ir vienāds mērķis – sniegt atbalstu ģimenēm – segt izdevumus, kas saistīti ar bērnu audzināšanu.

[9.6] No administratīvās lietas materiāliem secināms, ka pieteicējas vīrs 2013.gada 15.aprīlī iesniedza Norvēģijas kompetentajai iestādei iesniegumu par bērnu naudas (barnetrygden) piešķiršanu *(lietas 60., 61., 108., 109.lapa)*. Norvēģijas kompetentā iestāde informējusi aģentūru, ka par

pieteicējas bērnu Norvēģijā ir piešķirts pabalsts (bērna nauda (barnetrygden)) 970 NOK mēnesī par laika periodu no 2010.gada 1.marta līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz atbildes sniegšanas brīdim – 2013.gada 20.jūnijā *(lietas 69., 114.lapa).*

Lietā nav strīda par to, ka par minēto laika periodu pieteicēja saņēma Latvijā ģimenes valsts pabalstu un piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu.

Kā tiesa atzina iepriekš, šajā laika periodā Latvija bija sekundāri kompetentā valsts ģimenes pabalsta izmaksā un Latvijai bija jāizmaksā pabalstu starpība gadījumā, ja Latvijā izmaksājamie pabalsti ir lielāki par Norvēģijā izmaksātajiem ģimenes pabalstiem.

No lietas materiālos esošā aģentūras pabalstu pārmaksas aprēķina konstatējams, ka laika periodā no 2010.gada 11.jūlija līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2012.gada 31.oktobrim Norvēģija par pieteicējas bērnu izmaksāja ģimenes pabalstu 23 937,1 NOK (Ls 2109,9, jeb 3005,16 *euro*), savukārt Latvija ģimenes pabalstu (ģimenes pabalsts un piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu) izmaksāja Ls 2048,23 (2917,29 *euro*) apmērā.

Ievērojot to, ka Norvēģijā piešķirtais ģimenes pabalsts bija lielāks par Latvijā izmaksāto pabalstu, pieteicējai izveidojās pārmaksa Latvijā izmaksātā pabalsta apmērā, proti, Ls 2048,23 (2917,29 *euro*) apmērā.

[9.7] Tiesa konstatē, ka ar aģentūras 2013.gada 11.jūlija lēmumu Nr.13/1597922 *(lietas 70., 71.lapa)* un veikto aprēķinu *(lietas 153.lapa)*, pārmaksas summas konstatēšanai tika ņemts vērā gan ģimenes valsts pabalsts (Ls 8 mēnesī), gan piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu (Ls 75 mēnesī), gan bērna invalīda kopšanas pabalsts (Ls 150 mēnesī), proti, aģentūra ir konstatējusi gan ģimenes valsts pabalsta, gan piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta, gan bērna invalīda kopšanas pabalsta pienākošos un samaksāto pabalsta apmēru.

Tas, ka aģentūra ir atzinusi pieteicējas tiesības saņemt bērna invalīda kopšanas pabalstu par laika periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 2010.gada 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2012.gada 31.oktobrim Ls 2316,32 apmērā (3295,83 *euro*) ietekmē ģimenes pabalstu pārmaksas aprēķinu pārējā daļā, jo ģimenes pabalstu kopsummā, neieskaitot izmaksāto bērna invalīda kopšanas pabalstu, nerodas starpība, kas Latvijai būtu jāizmaksā pieteicējai, jo Latvijā piešķirtais ģimenes pabalstu apmērs ir mazāks par Norvēģijā piešķirto pabalstu apmēru, tādējādi pārmaksu veido visa Latvijā saņemtā ģimenes valsts pabalsta un piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu summa minētajā periodā, proti, Ls 2048,23 (2917,29 *euro*) apmērā.

Ņemot vērā to, ka ar aģentūras 2013. gada 11.jūlija lēmumu Nr.13/1597922 pieteicējai tika noteikta piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu pārmaksa par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 2013.gada 31.maijam Ls 1204,13 (1713,32 *euro*) apmērā, vēlāk precizējusi minētā pabalsta pārmaksu 1662,62 *euro (sk. lietas 22.lapa),* konstatējams, ka Aģentūra aprēķinājusi par minēto periodu mazāku pārmaksāto pabalstu summu, nekā tā ir faktiski.

[9.8] Tiesa konstatē, ka 2013.gada 19.novembrī Norvēģijas kompetentā iestāde Latvijai pārskaitījusi 2808 NOK (pēc konvertācijas komisijas maksas ieturēšanas aģentūrai ieskaitīts 235,44 Ls) *(lietas 136., 137.lapa)*, ar minēto summu aģentūra dzēsa ģimenes valsts pabalsta pārmaksu Ls 128,55 apmērā un ar atlikušo summu dzēsa piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta pārmaksu Ls 35,63 apmērā un bērna invalīda kopšanas pabalsta pārmaksu Ls 71,26 apmērā.

Ņemot vērā lietā konstatētos apstākļus, arī pabalstu pārmaksas dzēšana būtu pārskatāma. Turklāt tiesa konstatē, ka ar sākotnējo lēmumu (Nr.13/1597905) par bērna invalīda kopšanas pabalsta pārmaksu tika nolemts arī anulēt valsts veiktās obligātās apdrošināšanas iemaksas no bērna invalīda kopšanas pabalsta, bet izdodot jaunu administratīvo aktu 2018.gada 15.februārī, nav izlemts jautājums par sociālo iemaksu atjaunošanu pieteicējai labvēlīgajā lēmuma daļā.

[10] Pastāvot konstatētajiem apstākļiem, tiesa atzīst, ka aģentūras lēmums daļā par aprēķināto pabalstu pārmaksu par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2013.gada 31.maijam nav tiesisks un pamatots, tādēļ atceļams.

Administratīvā procesa likuma 253.panta sestā daļa noteic, ka tiesa uzdod iestādei atceltā vai par spēkā neesošu atzītā administratīvā akta vietā izdot jaunu administratīvo aktu, ja tas nepieciešams.

Vienlaikus Administratīvā procesa likuma 253.panta pirmā daļa pieļauj, ka tiesa administratīvo aktu var atcelt kādā tā daļā. Tāpat likuma 253.panta trešā daļa noteic, ka tiesa var grozīt administratīvo aktu.

Tādējādi nepieciešams vispirms nošķirt administratīvā akta daļēju atcelšanu, grozīšanu un pienākuma uzlikšanu izdot jaunu administratīvo aktu.

[10.1] Tiesas spriedums par administratīvā akta atcelšanu (tostarp kādā administratīvā akta daļā) ir tāds, ar kuru tiesa izbeidz administratīvā akta (tā daļas) darbību. Administratīvā akta atcelšana daļā ir iespējama, ja pastāv iespēja administratīvā akta tiesiskās sekas norobežot laikā, telpā, saturiski vai attiecībā uz noteiktu personu (personām). Administratīvā akta sekas saturiski ir norobežojamas, ja tās paredz naudas maksājumu (var norobežot summas) vai administratīvajam aktam ir dažādi blakus noteikumi. Administratīvā akta atcelšana daļā ir iespējama, ja atceļamā daļa ir norobežojama no citām daļām, t.i., pārējās daļas palikšana spēkā sistēmiski un saturiski ir iespējama.

Savukārt tiesas spriedums par administratīvā akta grozīšanu ir tāds, ar kuru tiesa neizbeidz administratīvā akta darbību, bet groza administratīvā akta tiesiskās sekas. Valsts pabalstu izmaksu reglamentējošie normatīvie akti nepiešķir tiesības tiesai grozīt aģentūras administratīvo aktu. Tādējādi, tiesa, konstatējot nepareizību, var šādu aktu atcelt pilnībā, daļā vai uzlikt pienākumu izdot jaunu administratīvo aktu.

[10.2] Tiesas spriedums par administratīvā akta atcelšanu un pienākuma uzlikšanu izdot jaunu administratīvo aktu ir tāds, ar kuru tiesa izbeidz administratīvā akta darbību, bet vienlaikus uzdod iestādei izdot jaunu administratīvo aktu.

Atceltā administratīvā akta vietā iestāde nav tiesīga izdot jaunu tāda paša satura administratīvo aktu, ja faktiskie apstākļi vai tiesību normas nav mainījušās. Taču tas visos gadījumos būtu pārmērīgi un neefektīvi, ja administratīvais akts ir ticis atcelts vienīgi administratīvā akta formas neievērošanas vai administratīvā akta izdošanas procesuālo normu neievērošanas dēļ. Tādēļ šādos gadījumos tiesa var uzlikt pienākumu iestādei izdot jaunu administratīvo aktu. Tāpat jauna administratīvā akta izdošanas nepieciešamība var būt atkarīga no materiālajām tiesībām. Tie ir gadījumi, kad tiesību normas paredz, ka iestādei noteiktu faktisko apstākļu iestāšanās gadījumā ir jāizdod konkrēta satura administratīvais akts jeb obligātais administratīvais akts (*sal. Administratīvā procesa likuma 65.panta pirmā daļa*). Piemēram, atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 27.[1]pantam aģentūra atgūst (..) pārmaksātās pabalstu summas par pagājušo laiku, bet ne vairāk kā par triju gadu periodu. Tādējādi aģentūrai ir jāizdod obligātais administratīvais akts par pabalstu pārmaksas konstatēšanu atgūšanu.

[10.3] Tiesai ir pienākums pilnībā noskaidrot lietas faktiskos apstākļus (Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmā daļa, objektīvās izmeklēšanas princips), kas nepieciešami tiesas sprieduma taisīšanai. Lietas apstākļu noskaidrošanas grūtības nav pamats atteikties no sprieduma taisīšanas lietā, taču tiesvedības efektivitāte būtu apdraudēta, ja atbilstoši lietas faktiskajiem apstākļiem tiesai būtu ievērojamā apmērā un veidā jāveic nepieciešamo faktu noskaidrošana, kas primāri ir iestādes uzdevums.

Šādos apstākļos tiesa var pieprasīt no iestādes faktu iesniegšanu, piemēram, pabalstu pārmaksas aprēķinu atbilstoši tiesvedības laikā noskaidrotajiem faktiem. Tāpēc, ja tas iespējams un tam ir pamats, tiesa var administratīvo aktu atcelt daļā, t.i., daļā, kas skar naudas maksājumu, un tiesai nav jāpiemēro Administratīvā procesa likuma 253.panta sestā daļa. Piemēram, tas būtu gadījumā, ja ar administratīvo aktu saistība (maksājums) daļēji noteikta nepareizi.

Taču izskatāmajā lietā tiesa konstatēja, ka konkrētajos faktiskajos apstākļos aģentūra nepareizi aprēķinājusi pārmaksāto pabalstu summu par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2013.gada 31.maijam, ņemot vērā to, ka pati Aģentūra ir grozījusi savu lēmumu daļā par konstatēto bērna invalīda kopšanas pabalsta pārmaksu minētajā periodā, kas tādējādi ietekmē visas pabalstu pārmaksas aprēķinu, tai skaitā pārmaksu dzēšanu no Norvēģijas saņemtajiem naudas līdzekļiem. Lai arī tiesa izskatāmajā lietā pati noteikusi konstatējamo pārmaksu, tomēr, tā kā likums neatļauj tiesai grozīt administratīvo aktu, tiesa piemērojot Administratīvā procesa likuma 253.panta sesto daļu, atzīst, ka ir nepieciešams aģentūrai uzdot par pienākumu izdot jaunu administratīvo aktu, ņemot vērā tiesas spriedumā konstatētos faktus un juridiskos apsvērumus. Tāpat ņemams vērā, ka valsts budžeta līdzekļu (pabalstiem paredzēto naudas līdzekļu) pareizs izlietojums ir sabiedrības būtiska interese.

[10.4] Vienlaikus tiesa norāda uz apstākli, kas aģentūrai jāvērtē, izdodot jaunu administratīvo aktu. Proti, aģentūrai ir jāņem vērā, ka saskaņā ar Latvijas nacionālajiem tiesību aktiem pieteicējai laika periodā no 2010.gada 11.jūlija līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2012.gada 31.oktobrim bija tiesības par bērnu saņemt gan ģimenes valsts pabalstu, gan piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu, jo pieteicēja ar bērnu dzīvoja Latvijā. Savukārt, neskatoties uz to, ka pieteicējas laulātais minētajā laika periodā strādāja Norvēģijā, kas saskaņā ar lietā piemērojamām Eiropas Regulām Nr.883/2004, Nr.987/2009, Nr.1408/71 Norvēģija bija uzskatāma par primāri atbildīgo valsti pabalstu izmaksā par pieteicējas bērnu, tomēr no lietas materiāliem izriet, ka arī Norvēģijas nacionālie tiesību akti neparedz personai tiesības saņemt pabalstu par bērnu, kurš dzīvo citā valstī. Tādējādi visā minētajā strīda periodā pieteicējas laulātais nepieprasīja par bērnu pabalstus Norvēģijā. Pabalsts par bērnu Norvēģijā tika pieprasīts pēc pieteicējas un bērna pārcelšanās uz Norvēģiju, proti, 2013.gada 15.aprīlī. Turklāt, iesniegumā kompetentajai iestādei, pieteicējas laulātais norādīja, ka par bērnu ir saņemts pabalsts Latvijā. Tātad Norvēģijas kompetentajai iestādei, piešķirot pabalstu par 3 gadiem atpakaļ, bija jānoskaidro, cik lielā apmērā pabalsts ir piešķirams un izmaksājams pieteicējas ģimenei. Proti, Norvēģijas kompetentajai iestādei bija jānoskaidro, cik lielā apmērā pabalstu izmaksājusi Latvija, un gadījumā, ja pabalsta apmērs Norvēģijā ir lielāks, no piešķirtā pabalsta pieteicējas ģimenei bija izmaksājama summa, kas pārsniedz Latvijā izmaksātā pabalsta apmēru un jāatmaksā Latvijai pieteicējai izmaksātā pabalsta summu.

[11] Pastāvot konstatētajiem apstākļiem, tiesa atzīst, ka Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2017.gada 26.maija lēmuma Nr.17/1053151 ir atceļams daļā par aprēķināto pabalstu pārmaksu par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2013.gada 31.maijam un aģentūrai uzliekams pienākums izdot jaunu administratīvo aktu par pabalstu pārmaksas konstatēšanu minētajā periodā.

[12] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam samaksāto valsts nodevu.

Pieteicēja 2017.gada 22.jūnijā ir samaksājusi valsts nodevu 30 *euro* apmērā *(lietas 16.lapa)*, līdz ar to valsts nodeva ir piespriežama no Latvijas Republikas par labu pieteicējai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246.-251.pantu, 253.pantu, 282.panta 7.punktu, 289.-291.pantu, tiesa

nosprieda

izbeigt tiesvedību daļā par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2017.gada 26.maija lēmuma Nr.17/1053151 atcelšanu daļā par konstatēto bērna invalīda kopšanas pabalsta pārmaksu par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 2010.gada 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2012.gada 31.oktobrim Ls 2316,32 apmērā (3295,83 *euro*).

Apmierināt /pers. A/ pieteikumu daļā par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2017.gada 26.maija lēmuma Nr.17/1053151 atcelšanu daļā par aprēķināto pabalstu pārmaksu par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2013.gada 31.maijam.

Atcelt no tā pieņemšanas dienas Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2017.gada 26.maija lēmumu Nr.17/1053151 daļā par aprēķināto pabalstu pārmaksu par periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2013.gada 31.maijam.

Uzlikt par pienākumu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai viena mēneša laikā no sprieduma likumīgā spēkā stāšanās dienas izdot jaunu administratīvo aktu par pabalstu pārmaksas konstatēšanu pieteicējai par laika periodu no 2010.gada 11.jūlija līdz 31.decembrim un no 2011.gada 1.aprīļa līdz 2013.gada 31.maijam.

Piespriest no Latvijas Republikas par labu /pers. A/ (p.k./personas kods/) valsts nodevu 30 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese A.Pāvele